نشریه مطالعات آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش
سال دوم، شماره اول، نیمسال اول تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲
حیطه روش‌ها و تکنیک‌های آموزشی

بررسی تاثیر اجرای کارگاه پیش کارورزی بهداشت جامعه بر دانش، عملکرد و رضایتمندی دانشجویان عرصه پرستاری

ناهید رجایی[1]، مریم روشندل

همکاران فرایند: سیمین تاج شریفی‌فر، دکتر آرمین زارعیان
محل اجرای فرایند: دانشکده پرستاری ارتش
نام دانشگاه: دانشگاه علوم پزشکی ارتش
تاریخ اجرا: نیمسال دوم سال ۹۰ و نیمسال اول سال ۹۱

مقدمه و بیان مسئله: (بیان اهمیت، ضرورت و کاربرد انجام فرایند بر اساس نیازسنجی‌های انجام شده)

هدف کلی و هدف‌های اختصاصی از انجام فرایند

یکی از واحدهای عملی رشته پرستاری که از لحاظ محیط و نوع خدمات بهداشتی ارائه شده با دیگر کارورزی‌ها متفاوت می‌باشد، کارورزی بهداشت جامعه در مراکز بهداشتی درمانی است. مراکز بهداشتی درمانی از واحدهای مختلفی از جمله: واکسیناسیون، رشد و پایش، تنظیم خانواده و مامایی، بهداشت محیط و کار تشکیل شده است. این کارورزی یکی از کارورزی‌های مهم دانشجویان پرستاری بوده و طول دوره این کارورزی برای دانشجویان دوره عرصه ۱۵ روز است و به طور متوسط دانشجویان به مدت ۳ روز در هریک از واحدهای مرکز بهداشت می‌مانند. نظر به اینکه در هریک از این واحدها فعالیت‌های متفاوت و ویژه‌ای ارائه می‌گردد، به طور حتم ۳ روز فرصت کمی جهت کسب دانش و مهارت دانشجویان می‌باشد. متاسفانه دانشجویان دوره عرصه واحد تئوری بهداشت جامعه را ۲ ترم پیش‌تر از زمان کارورزی می‌گذرانند و این مسئله سبب می‌شود که اغلب مطالب را فراموش کنند. علاوه بر این، در این کارورزی خدمات مراقبتی ارائه شده متفاوت از بخش‌های بیمارستانی بوده و اغلب دانشجویان تجارب و مهارت‌های عملی ضعیفی در این زمینه دارند و اغلب مشاهده می‌شود که مدت زمانی که در طی ۳ روز کارورزی در هر واحد گذرانده می‌شود، تنها صرف آموزش دوباره مسائل تئوری و مشاهده فعالیت و عملکرد پرسنل مرکز می‌گردد. این مسئله با مشکلات عدیده‌ای روبرو است، از جمله آن می‌توان به وجود خطاهای پزشکی (به دلیل عدم مهارت و ترس و اضطراب) به خصوص در واحدهایی مانند واکسیناسیون و رشد و پایش، احساس بی کفایتی و ناکارآمدی دانشجویان در پایان کارورزی اشاره نمود. از جمله مشکلات عمده دیگر در کارورزی بهداشت جامعه فرم و نحوه ارزشیابی دانشجویان بوده. محتویات فرم ارزشیابی که قبلا مورد استفاده قرار می‌گرفت با آنچه در عمل در کارورزی‌ها از دانشجویان خواسته می‌شد همخوانی نداشت، ضمن اینکه مواردی از دستور العمل‌های بهداشتی در این مراکز تغییر کرده بود اما در این فرم‌ها اعمال نشده است. همچنین بخش عمده‌ای از موارد ارزشیابی این فرم مربوط به قسمت مامایی و تنظیم خانواده بود که عملا دانشجویان پسر در این واحدها ارزیابی نمی‌شدند. بنابراین با توجه به مشکلات موجود در این

۱ـ عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری
آدرس الکترونیک: nahid.rajai@yahoo.com

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-20]

فرآیند تصمیم گرفته شد تغییراتی در نحوه‌ی آموزش بالین و ارزشیابی دانشجویان در این کارورزی اعمال شود.

هدف کلی فرایند

تعیین تاثیر کارگاه پیش کارورزی و بهینه سازی ابزار ارزشیابی در ارتقا دانش، عملکرد و رضایت دانشجویان پرستاری عرصه در کارورزی بهداشت جامعه

اهداف اختصاصی فرایند

۱ـ تعیین تاثیر کارگاه پیش کارورزی بر سطح دانش دانشجویان عرصه در کارورزی بهداشت جامعه

۲ـ تعیین تاثیر کارگاه پیش کارورزی بر میزان مهارت دانشجویان عرصه در کارورزی بهداشت جامعه

۳ـ تعیین تاثیر کارگاه پیش کارورزی بر میزان خطاهای پزشکی دانشجویان عرصه در کارورزی بهداشت جامعه

۴ـ تعیین تاثیر کارگاه پیش کارورزی بر میزان رضایت دانشجویان عرصه در کارورزی بهداشت جامعه

روش اجرا

ابتدا دانشجویان دوره عرصه در طی یک ترم به روش معمول آموزش ارزشیابی شده و از نظر دانش و عملکرد مورد بررسی قرار گرفتند و با توجه به ضعیف بودن دانشجویان در هر دو زمینه و با توجه به نارضایتی دانشجویان و مربیان از نحوه ارزشیابی این نیاز احساس شد که در ترم آینده کارگاه پیش کارورزی اجرا گردد و نحوه ارزشیابی نیز اصلاح شود. در این راستا در ابتدا چک لیستی از فعالیت‌های هریک از واحدهای مرکز بهداشتی تهیه و طبق آن در مرکز مهارت‌های بالینی دانشکده پرستاری، هریک از واحدها به صورت ایستگاه شبیه سازی شد. در هر ایستگاه سعی شد تا حد امکان از وسایل و فرم‌های شبیه به آنچه در مراکز بهداشتی است مورد استفاده قرار گیرد. سپس سه نفر از مربیان گروه بهداشت جامعه، در فواصل زمانی مختلف طبق چک لیست تهیه شده، آموزش‌های عملی و تئوری را به دانشجویان ارائه دادند. پس از اتمام آموزش‌ها موارد بالینی از سوی مربیان طرح و از دانشجویان خواسته شد که راجع به هریک از موارد مطرح شده تصمیمات مناسب خود را به طور عملی در محیط شبیه سازی شده اتخاذ نمایند. به عنوان مثال از دانشجو خواسته می‌شود در مورد نوزاد دو ماهه با فلج مغزی که به واحد واکسیناسیون آورده شده تصمیم گیری کند. پس از اتمام کارگاه چک لیست فعالیت هریک از واحدها در اختیار دانشجویان قرار گرفت تا دانشجویان شرح وظایف خود را در هریک از واحدها بدانند و در طی کارورزی بر اساس آن عمل نمایند.

جهت ارزشیابی دانشجویان نیز، چک لیست فعالیت‌های هریک از واحدها بر اساس کتاب استانداردهای خدمات پرستاری تفکیک گردید. به عنوان مثال در مورد تزریق واکسن سه گانه در واحد واکسیناسیون (نحوه نگهداری واکسن، ضدعفونی کردن، کشیدن واکسن، پوزیشن دادن به کودک، نحوه تزریق آن، آموزش پس از تزریق واکسن) سپس دانشجویان هر روز با کمک این چک لیست ارزشیابی شدند.

نتایج

پیامدهای اجرا و محصول یا بروندادهای فرایند

در نیمسال اول که دانشجویان به روش معمول کارورزی خود را سپری کرده بودند، میانگین نمره دانش دانشجویان ۱/۷۰±۱۶/۵ و میانگین نمره مهارت آن‌ها ۲/۶۵±۱۷/۷ بود. دانشجویان در واحدها اظهار سردرگمی و بی کفایتی می‌کردند و با ترس واضطراب واکسیناسیون را انجام می‌دادند. این مسئله باعث شده بود که از طرفی نحوه تزریق نادرست گشته و از طرفی دیگر مادران با دیدن اضطراب دانشجویان اجازه نمی‌دادند که نوزادانشان توسط دانشجویان واکسینه شوند. ضمن اینکه یک مورد واکنش به واکسن" مربوط به نحوه تزریق" گزارش شد. مربی نیز بیشتر وقت خود را صرف آموزش به دانشجویان

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-20]

سپری می‌کرد و عملا فرصتی جهت ارزشیابی فعالیت دانشجو و ارزشیابی نداشت.

در نیمسال دوم پس از اجرای کارگاه میانگین نمره دانش دانشجویان به ۱/۶۰±۱۹/۳ و میانگین نمره مهارت آن‌ها به ۱/۵۰±۱۸/۷ ارتقا یافت. دانشجویان با علاقه بیشتری در واحدها فعالیت می‌کردند ترس و اضطراب آنها در واحد واکسیناسیون کم شده بود و با تسلط بیشتری کار تزریق را انجام می‌دادند. هیچ موردی از واکنش به واکسن نیز گزارش نگردید.

سطح اثرگذاری (دانشگاه، کشوری، بین المللی)

این فرایند در سطح دانشکده پرستاری و تنها در کارورزی بهداشت جامعه اجرا شد اما می‌تواند به عنوان یک روش مفید در سایر کارورزی‌ها و دانشگاه‌های کشور به اجرا در آید.

انطباق سیاست‌های بالا دستی (فرآیند تا چه حد کشور را با هدف مرجعیت علمی در منطقه نزدیک می‌کند)

همچنان که استیوب اظهار می‌دارد " هدف غایی آموزش بالین تربیت افرادی کارآمد و حرفه‌ای می‌باشد تا بتواند در سلامت جامعه نقش موثری داشته باشد". بنابر این پیاده سازی روش‌های مطلوب آموزش در بالین می‌تواندگامی موثر در تولید نیروی متخصص، توانمند و کارآمد درحیطه‌ی خدمات بهداشت و درمان باشد.

نتیجه‌گیری شامل چالش‌ها و مشکلات اجرایی فرآیند

نتایج این فرآیند نشان داد که با اجرای یک کارگاه پیش کارورزی می‌توان به دانشجو قبل از ورود به عرصه کارورزی آمادگی ذهنی و عملی داد و به نتایج مطلوبی از نظر کیفیت کارورزی دست یافت. از طرفی با اجرای یک روش مناسب ارزشیابی می‌توان به یک بازخورد مناسب از موفقیت برنامه‌های آموزش در بالین رسید.

از جمله مشکلات موجود در مسیر این فرایند آماده سازی کارگاه بود. محدودیت امکانات، فضا باعث شد مدت زمان زیادی طول بکشد تا ایستگاه‌های هر واحد آماده گردد.با توجه به تاثیر مفید این روش توصیه می‌شود که مدیران محترم آموزشی اقداماتی را جهت ایجاد محیط‌های شبیه سازی شده به هر کارورزی را فراهم ساخته تا با آماده شدن دانشجویان در این کارگاه‌ها، کارورزی مفیدتری داشته باشند.

مشکل دوم اعتراض دانشجویان گروه‌های آخر بود زیرا هرچه از زمان کارگاه می‌گذشت اطلاعات آموخته شده در کارگاه به فراموشی سپرده می‌شد. متاسفانه به دلیل کمبود فضا و امکانات ما مجبور شدیم کارگاه را یک روزه و به طور موقت اجرا کنیم. اگر فضای این کارگاه به طور ثابت و همیشگی بود، احتمالا می‌توانستیم برای هر گروه به طور جداگانه قبل از ورود به کارورزی آن را اجرا نماییم.

تائیدیه‌های مربوطه و ارزشیابی فرآیند

تائیدیه معاونت آموزشی دانشکده پرستاری ارتش

تائیدیه گروه بهداشت جامعه دانشکده پرستاری ارتش

قابلیت تعمیم و اجرا در سایر مراکز آموزشی

در صورت جلب توجه دیگر همکاران این فرایند قابلیت اجرا برای دیگر کارورزی‌ها و سایر مراکز آموزشی را دارد.

استمرار (استمرار اجرای فرایند در برنامه‌های جاری آموزشی)

این فرایند در طی ۲ ترم تحصیلی برای دانشجویان اجرا گردید و با استقبال دانشجویان همراه شد. با توجه به اینکه اجرای این فرایند از نظر قوانین آموزشی دستورالعمل خاصی نداشته می‌توان آن را در ترم‌های بعد نیز اجرا نمود.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-20]